

Temanotat

**Irak: Diyala provins -
sikkerhetssituasjonen per november
2018**

LANDINFO

Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon

© Landinfo 2019

Materialet i denne publikasjonen er omfattet av åndsverklovens bestemmelser. Uten særskilt avtale med Landinfo er enhver eksemplarfremstilling og tilgjengeliggjøring bare tillatt i den utstrekning det er hjemlet i lov.

Alle henvendelser om Landinfos rapporter kan rettes til:

Landinfo
Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon

Storgata 33 A

Postboks 8108 Dep

N-0032 Oslo

Tel: 23 30 94 70

E-post: landinfo@landinfo.no

www.landinfo.no

Om Landinfos temanotater

Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon (Landinfo) innhenter og analyserer informasjon om samfunnsforhold og menneskerettigheter i land som Utlendingsdirektoratet (UDI), Utlendingsnemnda (UNE) og Justis- og beredskapsdepartementet har behov for kunnskap om.

Landinfos temanotater er basert på opplysninger fra nøye utvalgte kilder. Opplysningene er behandlet i henhold til [anerkjente kvalitetskriterier for landinformasjon](#) og [Landinfos retningslinjer for kilde- og informasjonsanalyse](#).

Temanotatene bygger på både skriftlig og muntlig kildemateriale. En del av informasjonen som formidles, er innhentet gjennom samtaler med kilder på informasjonsinnhentingsreiser. Landinfo tilstreber bredde i kildetilfanget, og så langt mulig er det innhentet informasjon fra kilder som arbeider uavhengig av hverandre. Alt benyttet kildemateriale er fortløpende referert i temanotatene. Hensyn til enkelte kilders ønske om anonymitet er ivaretatt.

Notatene gir ikke et uttømmende bilde av temaene som undersøkes, men belyser problemstillinger som er relevante for UDIs og UNEs behandling av utlendingssaker.

Landinfo er en faglig uavhengig enhet, og informasjonen som presenteres, kan ikke tas til inntekt for et bestemt syn på hva praksis bør være i utlendingsforvaltningens behandling av søknader. Landinfos temanotater gir heller ikke uttrykk for norske myndigheters syn på de forhold og land som omtales.

About Landinfo's reports

The Norwegian Country of Origin Information Centre, Landinfo, is an independent body within the Norwegian Immigration Authorities. Landinfo provides country of origin information (COI) to the Norwegian Directorate of Immigration (Utlendingsdirektoratet – UDI), the Immigration Appeals Board (Utlendingsnemnda – UNE) and the Norwegian Ministry of Justice and Public Security.

Reports produced by Landinfo are based on information from carefully selected sources. The information is collected and analysed in accordance with [common methodology for processing COI](#) and [Landinfo's internal guidelines on source and information analysis](#).

To ensure balanced reports, efforts are made to obtain information from a wide range of sources. Many of our reports draw on findings and interviews conducted on fact-finding missions. All sources used are referenced. Sources hesitant to provide information to be cited in a public report have retained anonymity.

The reports do not provide exhaustive overviews of topics or themes, but cover aspects relevant for the processing of asylum and residency cases.

Country of Origin Information presented in Landinfo's reports does not contain policy recommendations nor does it reflect official Norwegian views.

SUMMARY

By the end of January 2015, ISIS had lost control of the villages and towns they had overtaken in Diyala. The group, nevertheless, continued to carry out attacks and intimidation tactics against civilians in the province. Much of ISIS' operations in Iraq during the past year have been steered from the rural Hamrin mountain areas bordering Kirkuk, Salah al-Din and Diyala and from the delta-areas of the Diyala river in Muqdadiya. These areas serve as hiding places for ISIS, and Iraqi forces have not succeeded in weeding them out.

As in the rest of the country, the number of civilian casualties has declined in Diyala during 2018, compared to the year before. Diyala, nevertheless, still suffers from serious security challenges. The situation is most precarious in the disputed areas that stretch diagonally from North-West to Southeast of the province. Here it seems that the situation has deteriorated after the withdrawal of the Kurdish Peshmerga forces in 2017.

All districts of the province are vulnerable to ISIS intimidation and attacks. However, the rural areas where the governmental and government-aligned forces have little presence, are more prone to violence and intimidation than the cities that are better protected.

SAMMENDRAG

I løpet av januar 2015 var ISIS drevet ut av byer og landsbyer i Diyala provins. Gruppen har likevel fortsatt å utføre angrep og overgrep mot sivile i provinsen. Mye av ISIS' virksomhet i Irak har det siste året hatt utgangspunkt i rurale områder i grensetraktene mellom Kirkuk, Salah al-Din og Diyala og i deltaområdene ved Diyala-elven i Muqdadiya distrikt. Her har de gode skjulesteder som irakiske styrker ikke har klart å utradere.

På linje med resten av landet har antall sivile drepte gått ned også i Diyala, men provinsen har fortsatt store sikkerhetsutfordringer. Usikkerheten er spesielt stor i områder med blandet befolkning i de såkalte omstridte områdene, som strekker seg diagonalt fra nordvest til sørøst. Her ser det ut til at situasjonen har forverret seg etter at de kurdiske peshmerga-styrkene ble jaget ut i 2017.

Alle distriktene i provinsen er berørt av ISIS' angrep eller tilstedeværelse. Imidlertid er rurale områder, der regjeringsstyrkene og deres allierte militser i hovedsak ikke er til stede, mer utsatt for voldsaksjoner enn byene, som er langt bedre beskyttet.

INNHold

1. Innledning	6
2. Bakgrunn	6
2.1 Konflikthistorie - ISIS ble raskt nedkjempet, men forsvant ikke	6
2.2 Befolkningen er sammensatt	7
2.3 Strategisk viktig geografisk plassering	7
2.4 KRGs innflytelse frem til 2017	8
3. Maktforhold i provinsen	8
3.1 Føderale myndigheter har overordnet ansvar for hele provinsen	8
3.2 Badr-organisasjonen er tildelt særskilt sikkerhetsansvar i Diyala	9
3.3 Andre PMU-militser i Diyala	10
3.4 Uklart samarbeidsforhold mellom ISF og PMU	10
3.5 Retur av kurdiske peshmerga-styrker til Khanaqin	10
3.6 ISIS har tilholdssteder, men ingen kontroll	10
4. Konflikt- og voldsmønsteret	11
4.1 Antall sikkerhetshendelser/angrep i 2018.....	11
4.2 Antall drepte i 2018	13
4.3 De mest voldsutsatte områdene	14
4.3.1 Khanaqin	15
4.3.2 Baquba	16
4.3.3 Muqdadiya.....	17
4.3.4 Andre steder	17
5. Utsatte grupper	17
5.1 Myndigheter, inkludert ISF og PMU	17
5.2 Kurdere	18
5.3 Slektinger av ISIS-medlemmer	18
5.4 Sunnimuslimer.....	18
5.5 Andre	19
6. Internt fordrevne	20
6.1 Mange har returnert	20
6.2 Hindre for retur	20
6.2.1 Forhold som hindrer retur til Baquba og Muqdadiya.....	21
6.2.2 Forhold som hindrer retur til Kifri og Khanaqin	21
7. Referanser	23

1. INNLEDNING

Dette notatet belyser sikkerhetssituasjonen i Diyala provins. Fremstillingen er ment å gi et oversiktsbilde, og hovedfokus vil være på de områdene hvor det forekommer flest voldsaksjoner.

Kildematerialet er hovedsakelig hentet fra internasjonale analyseinstitutter, FN, lokal og internasjonal presse og enkelte blogger som følger sikkerhetssituasjonen i Irak. Alt er åpent tilgjengelig i nettbaserte kilder. I tillegg er noe av informasjonen hentet fra samtaler Landinfo og den danske Utlændingestyrelsen hadde med kilder i Kurdistanregionen i Irak (KRI) i april 2018.

Tallmaterialet som brukes til å beskrive voldsnivået, er i hovedsak hentet fra bloggen *Musings on Iraq*, som publiseres av Joel Wing. Wing har rapportert systematisk om sikkerhetssituasjonen i Irak siden 2008. Tallene fra Wing sammenstilles for øvrig med tall fra de to amerikanske forskningsinstitusjonene Center for Strategic and International Studies (Markusen 2018) og Combating Terrorism Center (Knights 2018).

For tall på sivile drepte benyttes Iraq Body Count (IBC) i tillegg til Wing. IBC rapporterer kun om hendelser som har ført til sivile tap. UNAMIs månedlige rapporteringer på sivile tapstall i Irak benyttes også i den grad Diyala er representert. I disse rapportene nevnes nemlig bare de tre provinsene som har flest sivile drepte. I løpet av årets første elleve måneder har Diyala vært blant de tre fire ganger. Det sier for øvrig ingenting om utviklingen i Diyala, men kun noe om situasjonen sammenlignet med andre provinser.

De ulike kildenes rapporteringer på antall sikkerhetshendelser og sivile tap i Irak varierer i relativt stor grad. Derfor må tallene som presenteres her, anses mer som trender enn faktum.

2. BAKGRUNN

2.1 KONFLIKTHISTORIE - ISIS BLE RASKT NEDKJEMPET, MEN FORSVANT IKKE

Diyala har siden 2003 vært blant de mest voldsutsatte provinsene i Irak. I løpet av de siste tre årene har imidlertid antall angrep og drepte sivile gått ned. Det samsvarer for øvrig med trenden i resten av landet.

I juni 2014 inntok ISIS flere områder i Diyala, som Saadiya og Jalawla i Khanaqin distrikt og Qara Tapa i Kifri. Irakiske styrker, med sterk deltakelse fra Popular Mobilisation Units (PMU), en samling av regimetilknyttede militser og andre væpnede grupper, og kurdisk peshmerga klarte å drive ISIS ut fra byene i løpet av noen måneder. Innen januar 2015 var alle landsbyer ISIS hadde okkupert, frigjort av regimetilknyttede styrker.

ISIS fikk derfor ikke noen langvarig territoriell kontroll i Diyala, slik tilfellet var i Ninewa og Anbar. Dette til tross for at lederen for ISIS' forgjenger, Al Qaida i Iraq, erklærte Diyalas hovedstad Baquba som den påtenkte islamske statens hovedstad i 2007 (U.S. Army u.å.).

ISIS har likevel klart å holde stand i rurale områder av provinsen. Dette skyldes bl.a. topografien i Diyala, som er preget av fjellområder i nord og vanskelig tilgjengelig elvedelta og palmegrover mellom Muqdadiya og Baquba, Selv om ISIS ikke har kontrollert byer og landsbyer i Diyala de siste årene, har altså provinsen likevel vært hardt rammet av ISIS' virksomhet (Knights 2018).

2.2 BEFOLKNINGEN ER SAMMENSATT

Diyala har om lag 1,6 millioner innbyggere. Store deler av provinsen ligger i såkalt omstridt område som både selvstyremyndighetene i Kurdistanregionen i Irak (KRI) og sentralregjeringen i Bagdad gjør krav på.

Provinsen har en sammensatt befolkningsgruppe bestående av arabere, kurdere og turkmenere (REACH & RWA 2018b). Arabere utgjør majoriteten, men kurdere er en betydelig gruppe i de nordlige distriktene. Turkmenerne bor også hovedsakelig i nord, men også i de andre byene, inkludert Baquba. Araberne bor spredt i hele provinsen, men dominerer i de sentrale og sørlige områdene.

Foruten etnisk mangfold er det også religiøse forskjeller både blant araberne og kurderne. Sunnimuslimske arabere er fortrinnsvis bosatt i de sentrale områdene i Baquba og Muqdadiya, mens shiamuslimske arabere bor i Balad Ruz i sør og i Muqdadiya (Knights & Mello 2016, s. 2).

En betydelig andel av kurderne i provinsen er shiamuslimske feily-kurdere. De holder til i grenseområdene mot Iran, fra Khanaqin i nord til Mandali i sør. Andre kurdere er sunnimuslimer.

Turkmenerne er også fordelt på sunni- og shia-islam.

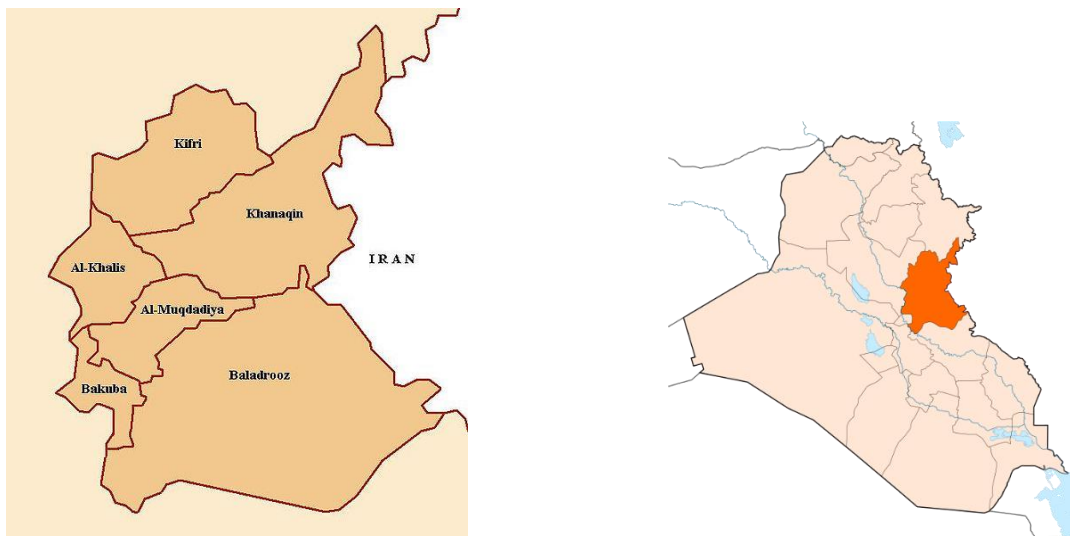
Diyalas oljeforekomster ligger også innenfor de omstridte områdene, i Naft Khanafeltet, sør for Khanaqin. Dette bidrar til å opprettholde maktkampen mellom kurdere og arabere om kontroll over deler av provinsen.

2.3 STRATEGISK VIKTIG GEOGRAFISK PLASSERING

Diyala er strategisk viktig med sine grenser både mot det shiastyrte Iran i øst, den kurdiske selvstyrere regionen i nord, den sunnidominerte provinsen Salah al-Din i vest og Bagdad og Wassit i sør. Det betyr at motorveien mellom Kirkuk og Bagdad går gjennom provinsen. Den raskeste bilveien mellom Teheran og Bagdad går også gjennom store deler av Diyala provins. Det samme gjelder motorveien mellom Teheran og Damaskus. Nærheten til Iran er en svært viktig faktor i maktkampen om Diyala.

Fra å ha vært en sunnidominert provins med hovedsakelig sunnimuslimske lokale makthavere, har Diyala fra 2006, da Nouri al-Maliki styrte Irak, blitt gradvis mer shiastyrt, både politisk og militært.

Kart over Diyala provins og dens distrikter

Kilder: Wikimedia Commons [2005](#) & [2014](#)

For mer detaljerte kart over Diyala, se her:

- Hele provinsen - [OCHA 2014a](#)
- Distriktene i provinsen - [OCHA 2014b](#)

2.4 KRGs INNFLYTELSE FREM TIL 2017

Siden regimeskiftet i 2003 har kurdiske regionale selvstyremyndigheter (KRG) hatt stor innflytelse i deler av Diyala provins. Dette gjelder de omstridte områdene, som har stor kurdisk befolkning, spesielt i Khanaqin, inkludert underdistriktene Jalawla og Saadiya (Saleem et al. 2018).

Som følge av ISIS' invasjon i 2014, klarte kurdiske styrker å forsvare flere av områdene som den irakiske hæren forlot. Det ga kurderne makt og kontroll over de omstridte områdene som ikke var okkupert av ISIS. Dette endret seg nærmest over natten da den irakiske regjeringshæren med støtte fra PMU i oktober 2017 rykket inn i området og drev kurdiske styrker ut.

3. MAKTFORHOLD I PROVINSEN

3.1 FØDERALE MYNDIGHETER HAR OVERORDNET ANSVAR FOR HELE PROVINSEN

Inntil oktober 2017 hadde kurdiske regionale selvstyremyndigheter (KRG) betydelig innflytelse i de omstridte områdene av Diyala provins, som også regjeringen i Bagdad gjør krav på. Khanaqin og Kifri er blant de største byene som var administrert enten helt eller delvis av KRG.

Etter at irakiske styrker (Iraqi Security Forces/ISF) med bistand fra PMU den 16. oktober 2017 overtok kommandoen i disse områdene og skjøv kurdiske peshmerga-

styrker og sikkerhetspoliti (Asayish) ut, har kurderne mistet mye av sin innflytelse der, om ikke absolutt all (Saleem et al. 2018). Alle kurdiske styrker ble trukket ut fra provinsen, med unntak av områder KRG hadde kontrollert siden 1991, som Kifri og en rekke landsbyer i distriktet. Dette området ligger innunder det KRG kaller Germian (Rudaw 2017).

På det humanitære området fikk den kurdiske selvstyreregjeringen (KRG) opprettholde enkelte tjenester. Samtidig fikk kurdisk etterretning og sikkerhetspoliti, Asayish, fortsatt bemanne sjekkpunkter i Khanaqin. De mistet imidlertid retten til å foreta arrestasjoner (Saleem et al 2018).

Tigris (Dijla på arabisk) operasjonskommando er det overordnede statlige sikkerhetsorganet i Diyala. Kommandoen koordinerer operasjonene til underliggende hærstyrker underlagt Forsvarsdepartementet, politistyrker underlagt Innenriksdepartementet og PMU. Operasjonskommandoens hovedaktivitet har i løpet av 2018 vært å luke ut gjenværende ISIS-celler og avdekke gruppens våpendepot.

3.2 BADR-ORGANISASJONEN ER TILDELT SÆRSKILT SIKKERHETSANSVAR I DIYALA

Etter at Badr-organisasjonens militære styrker lykkes i å forhindre ISIS' ekspansjon i Diyala provins i 2014, ble organisasjonen belønnet med oppdraget om å ivareta sikkerheten i provinsen av daværende statsminister Nouri al-Maliki (George 2014). Lederen for Badr-organisasjonen og dens militære styrker, Hadi al-Ameri, er fortsatt den dominerende maktfaktoren i Diyala, og leder i praksis Tigris operasjonskommando.

Badr har generelt stor innflytelse i Irak, både politisk og militært (Ezzedine & van Veen 2018). Det er den største militære styrken i PMU, og Innenriksministeren, som har ansvar for de føderale politistyrkene og etterretningen, har frem til den nye regjeringen ble etablert i november 2018, kommet fra Badr.¹

Av Badr-organisasjonens 16 brigader i PMU, er disse syv operative i Diyala provins i henhold til Institute for the Study of War (Dury-Agri et al. 2017, s. 38-39):

- 9. brigade opererer nord i Diyala.
- 10. brigade opererer øst i Diyala og antakelig i Mtaibijah, nordvest for Baquba, samt i Muqdadiya.
- 21. brigade opererer i Hamrin-fjellene.
- 23. og 24. brigade har ansvar for den indre sikkerheten i provinsen. 23. brigade skal ha styrker i Mtaibijah, mens 24. brigade har styrker i Naft Khana, Hamrin-fjellene, Mansouriya, Muqdadiya, Qara Tapa og rundt Hamrin-innsjøen.
- 52. brigade opererer ved Adheim/Udheim-dammen, nord for Baquba, i Khalis distrikt og i Mtaibijah.
- 110. brigade er en faily-kurdisk Badr-enhet som opererer i Saadiya og Naft Khana.

¹ Ny innenriksminister er i skrivende stund ikke utnevnt på grunn av maktkamp mellom regjeringspartiene Badr og Sairoon, som ledes av Muqtada al-Sadr.

3.3 ANDRE PMU-MILITSER I DIYALA

I tillegg til Badr, var både Asaib Ahl al-Haq (AAH) og Imam Ali-brigadene med å bekjempe ISIS i Diyala i 2014 (Nada & Rowan 2018). Ifølge ISW var AHH lokalisert i Muqdadiya, Udham og Hamrin-fjellene (Dury-Agri et al. 2017, s. 41). International Crisis Group (2018, s. 14, fotnote 59) hevder at AAH fortsatt opererer i Diyala.

Landinfo finner ingen informasjon om at Imam Ali-brigadene fortsatt er til stede i provinsen. Ifølge ISW (Dury-Agri et al. 2017, s. 45) er imidlertid Saraya Talia al-Khorasani til stede i Saadiyah, nordøst i Muqdadiyah.

I henhold til det amerikanske utenriksdepartementet (U.S. Department of State 2018) var også Kata'ib Hizballah til stede i provinsen i 2017.

3.4 UKLART SAMARBEIDSFORHOLD MELLOM ISF OG PMU

Føderalt og lokalt politi er underlagt ISF. Det samme er den irakiske hæren. PMU-ene er imidlertid styrt av en egen komité. Selv om denne rapporterer direkte til statsministeren, er det flere kilder som hevder at en av årsakene til at ISIS fortsatt kan operere i deler av provinsen, en manglende koordinering mellom ISF og PMU (Cordesman 2018, s. 11; Saleem et al. 2018).

Kurdistan 24 (Goran 2018b) rapporterte i august at det er et svært betent forhold mellom ISF og PMU. Konflikten har bl.a. vært knyttet til kontroll over sjekkpunkter. Det skal i august ha ført til at begge sider arresterte hverandres soldater i Qara Tapa underdistrikt i Kifri distrikt.

3.5 RETUR AV KURDISKE PESHMERGA-STYRKER TIL KHANAQIN

Som følge av en voldsøkning i de omstridte områdene i Diyala etter at de kurdiske styrkene ble presset ut derfra i oktober 2017, returnerte peshmerga-styrker i begrenset omfang til Khanaqin-distriktet i mars 2018. Dette bekreftet nestkommanderende i peshmergaens 3. regiment til Kirkuk Now i juli (Azad 2018). Styrkene skal ha vært utplassert i landsbyene mellom Khanaqin og Kalar, bl.a. i Dakka og i Kani Masi sør i Khanaqin distrikt.

Khanaqin ble ytterligere forsterket av peshmerga-styrker i september 2018 i forkant av en religiøs shiamuslimsk høytid (Basnews 2018). En talsmann for sunnimuslimske arabiske stammer i de omstridte områdene støttet troppeforsterkningen fordi han anså at de tilgjengelige styrkene ikke var mange nok til å sikre området under høytiden.

Det foreligger imidlertid ikke noen formell avtale mellom KRG og regjeringen i Bagdad om at kurdiske styrker skal utplasseres permanent i de omstridte områdene. De har likevel fått tillatelse til å kontrollere sjekkpunkter mot overgangene inn til det kurdiske selvstyreområdet (Saleem et. al 2018).

3.6 ISIS HAR TILHOLDSSTEDER, MEN INGEN KONTROLL

ISIS har ikke hatt territoriell kontroll over noen befolkningssentra i Diyala siden 2015, men gruppen har fortsatt tilhold i mindre befolkede områder. Dette gjelder først og fremst i områder i Hamrin-fjellene og rundt Hamrin-sjøen i distriktene Kifri og Khanaqin samt i områder nordøst for Baquba, i Muqdadiya-distriktet. Dette fremkommer av et [kart](#) publisert av Institute for the Study of War (Wallace & Cafarella 2018b).

4. KONFLIKT- OG VOLDSMØNSTERET

Etter at den irakiske statsministeren erklærte militær seier over det islamske kalifatet i Irak i desember 2017, har ISIS gjenopptatt asymmetriske terrorhandlinger i nordlige og sentrale deler av Irak, med unntak av KRI. Slik aktivitet pågikk for øvrig allerede i Diyala i løpet av de årene ISIS styrte sitt kalifat i andre provinser (Knights 2018).

Den amerikanske sikkerhetsanalytikeren Derek Henry Flood (2018) skriver at ISIS med utgangspunkt i Hamrin-fjellene utfører regelmessige operasjoner i flere provinser, inkludert i Diyala. Det er særlig tynt befolkede områder med liten tilstedeværelse av myndighetsstyrker som er mest utsatt.

ISIS har kapasitet til å gjennomføre dødelige angrep og representerer fortsatt en trussel i de omstridte områdene mellom KRI og Sentral-Irak (OSAC 2018; Wallace & Cafarella 2018a, b; Markusen 2018). I tillegg til angrep utfører ISIS kidnappinger.

Manglende gjenoppbygging og bistand til områdene som først ble frigjort fra ISIS' kontroll, kan være en årsak til at ISIS har klart å komme så raskt tilbake. Det hevder kontraterror eksperten Hisham al-Hashimi, som bl.a. er sikkerhetsrådgiver for den irakiske regjeringen (Sly & Salim 2018). Ifølge Hashimi har irakiske myndigheter lyktes bra på det militære plan, men det faktum at de ikke har klart å oppnå stabilitet i de frigjorte områdene, har gitt ISIS nytt spillerom.

I henhold til Kirkuk Now (møte i Sulaymaniya april 2018) er det ikke alltid opplagt at det er ISIS som står bak ethvert angrep, selv om myndighetene alltid tillegger gruppen skylden. Det ble forklart med at det finnes et mangfold av væpnede grupper med ulike agendaer i området.

Et eksempel Kirkuk Now nevnte, var et angrep på en familie på seks personer på et falskt sjekkpunkt utenfor Saadiya den 12. mars 2018. Gjerningsmennene skal ha vært kledd i irakiske uniformer. Felles for slike angrep, hevdet kilden, er at det ikke er åpenhet rundt etterforskningen. Det ble også lagt til at det forekommer mange kidnappinger der det forlanges løsepenger, og at det antakelig er flere kriminelle grupper som står bak slike handlinger.

4.1 ANTALL SIKKERHETSHENDELSER/ANGREP I 2018

I Diyala var det i gjennomsnitt 1-2 ISIS-relaterte voldshendelser per dag mellom januar og november 2018, ifølge Wing (2018g).

Som tabell 1 viser, har voldsnivået vært relativt stabilt, med enkelte topper i januar, mars og juni. Fra og med september har nivået vært noe lavere. I november var likevel Diyala den provinsen i Irak der ISIS gjennomførte flest angrep (Wing 2018g). I juni var Kirkuk mest utsatt, mens Diyala hadde nest flest angrep. De resterende fire høstmånedene hadde Bagdad flest angrep, og i tre av dem var Diyala nummer to.

De fleste angrepene utføres med skytevåpen og improviserte bomber. Det har kun vært registrert tre selvmordsangrep og en bilbombe i provinsen i løpet av året. Bilbomben skjedde i januar (ikke vist i tabell). Noen av angrepene har forekommet på sjekkpunkter og i byer.

Tabell 1 Antall ISIS-gjennomførte angrep i Diyala per måned januar-november 2018, fordelt på de hyppigste angrepstypene

2018	Totalt Diyala	Skyting	IED	Selvmondsbombe
Januar	56	20	24	1
Februar	28	14	13	1
Mars	58	29	21	
April	44	13	18	
Mai	38	11	11	1
Juni	51	32	17	
Juli	46	20	19	
August	44	17	18	
September	36	20	12	
Oktober	35	11	22	
November	35	17	13	

Kilde: Wing 2018a-g.

Når det gjelder voldsutviklingen fra foregående år, har ekspertene noe ulike analyser. Ifølge det Washington-baserte Center for Strategic and International Studies (CSIS) (Markusen 2018) har ISIS gjennomført flere angrep i Diyala i løpet av 2018 (til og med oktober) enn i hele 2016, og tallet ligger an til å overstige antallet for 2017 (tabell 2).

Tabell 2. Antall ISIS-angrep i Diyala provins per år (2016 – oktober 2018).

År	ISIS-angrep
2016	43
2017	168
2018	141

Kilde: Center for Strategic and International Studies basert på data fra Armed Conflict Location & Event Data Project (ACLED) (Markusen 2018)

Tallene fra Wing er langt høyere enn de som CSIS presenterer, hvilket kan skyldes at Wing tar med flere typer hendelser i sin rapportering. Totalt i 2018 har han rapportert om 471 hendelser fra januar og ut november.

CSIS' (Markusen 2018) analyse er at ISIS har trappet opp sin virksomhet i Diyala ettersom gruppen har tapt terreng i andre provinser. Mange av ISIS-krigerne som har forlatt bl.a. Mosul og Hawija, kan ha søkt tilflukt i Hamrin-fjellene hvorfra de har gjenopptatt sine angrep i provinsen.

Den amerikanske forskeren Michael Knights (2018), som har studert ISIS' aktivitet i Irak over flere år, hevder på sin side at antall ISIS-angrep har gått betraktelig ned i Diyala fra 2017 til 2018. Ifølge hans eget utviklede datasett, Significant Actions

(Sigact), som han medgir kan være mangelfullt, har antall ISIS-angrep i Diyala gått ned fra 79,6 per måned i 2017 til 26,2 i 2018. Det utgjør 262 angrep mellom januar og november 2018.

Ifølge Knights fordeler ISIS' angrep seg jevnt mellom avanserte bombeangrep og trakassering og intimidering av sivilbefolkningen. I 2018, hevder han, var det 31 målrettede drap på lokale distriktsrepresentanter, mukhtarer, stammeledere og sunnimuslimske kommandoledere i PMU. Av andre angrep rettet mot sivile nevner han kidnappinger, granatangrep, ødeleggelse av dyrket mark og infrastruktur i jordbruket.

Som beskrivelsen over viser, varierer kildenes anslag over antall ISIS-angrep betydelig. Alle hevder å rapportere på vold utført av ISIS. Knights forklarer at han tar utgangspunkt i et eget utviklet datasett der sikkerhetshendelser som er motivert av motsetninger mellom andre grupper, er utelatt.

4.2 ANTALL DREPTE I 2018

Kildene IBC, Wing og UNAMI rapporterer ulike tall for antall sivile drept.² Som vist i tabell 3, basert på Wing, har antall drept sivile og militære gått ned i løpet av høsten 2018 sammenlignet med første halvår. Flest sivile ble drept i mai, juni og juli. Mars var for øvrig den måneden flest ble drept totalt sett.

Tabell 3 Antall drept og sårede sivile og militære (ISF og PMU) (Wing)

Måned	Drepte sivile	Drepte militære	Totalt drept	Sårede sivile	Sårede militære	Totalt sårede
Januar	24	10	34	8	15	23
Februar	12	12	24	13	6	19
Mars	23	27	50	13	25	38
April	15	2	17	20	14	34
Mai	37	9	46	21	13	34
Juni	25	16	41	34	40	74
Juli	31	7	38	11	14	25
August	14	5	19	19	11	30
September	9	8	17	33		33
Oktober	13	4	17	20	9	29
November	10	12	22	11	17	28
Totalt	213	112	325	203	164	367

Kilde: Wing 2018a-g.

² Både IBC, Wing og UNAMI rapporterer på sivile dødsfall. Grovt sett kan vi si at kildene inkluderer alle ikke-stridende ofre blant sivile, altså også myndighetspersoner og regulære politistyrker. Det kan i enkelte tilfeller være vanskelig å definere hvem som er å regne som en sivil. IBC inkluderer lokale politistyrker i sine oversikter, men ekskluderer aktive medlemmer av en militær eller paramilitær organisasjon.

IBC viser samme tendens, men har rapportert 23 færre sivile drap enn Wing.

Tabell 5 Antall sivile drepte per måned januar – november (IBC og UNAMI)

Måned	IBC	UNAMI
Januar	14	8
Februar	18	12
Mars	29	
April	16	
Mai	22	9
Juni	15	16
Juli	37	
August	20	
September	6	
Oktober	7	
November	6	
Totalt	190	

Kilde: IBC 2018; UNAMI 2018a-d.

UNAMIs månedlige oversikter over sivile drepte i Irak, inneholder kun tall for de tre provinsene med flest antall drepte. I 2018 har Diyala vært blant de tre provinsene fire ganger. Det var i januar (8 drepte og 15 såret), februar (12 drepte og 11 såret), mai (9 drepte og 35 såret) og i juni (16 drepte og 36 såret) (UNAMI 2018a-d).

4.3 DE MEST VOLDSUTSATTE OMRÅDENE

Rurale områder i Diyala er blant ISIS' skjulesteder i Irak. Derfra utfører gruppen angrep i byer, landsbyer og langs hovedveien mellom Kirkuk og Bagdad. Områder i Hamrin-fjellene, som delvis ligger i Kifri-distriktet og rundt Hamrin-innsjøen i Khanaqin, er typisk slike områder.

Institute for the Study of War (Wallace & Carfalla 2018b) rapporterte i desember at ISIS har konsolidert sin støttesone i nordlige deler av provinsen, og utvidet sin angrepssone nordøst for Hamrin-innsjøen, nær Khanaqin. Dertil hevder de at ISIS opererer i landsbyer beliggende i triangelet mellom Khanaqin, Jalawla og Qara Tapa.

Kart fra iMMAP (2018a-b), som stedfester militære operasjoner og bruk av improviserte bomber i Irak i november 2018, viser at volden i Diyala i løpet av den måneden var konsentrert rundt Baquba by, Hamrin-sjøen og i Khanaqin-distriktet. Kartene samsvarer i stor grad med kartet til ISW (Wallace & Cafaralla 2018b), som vi har referert til under 3.5.

Ifølge en tyrkisk sikkerhetsekspert på Irak (foredrag i Ankara oktober 2018) er topografien rundt Hamrin-sjøen og -fjellene av en slik art at ISF og PMU i et kost/nytte-perspektiv ikke har interesse av å kontrollere det. De prioriterer heller å

bruke sine ressurser andre steder i provinsen. Dette gjør, hevdet han, at ISIS har stort spillerom rundt Hamrin-sjøen nord i provinsen. Dette inkluderer også rurale områder langs grensen mot Iran nord i Diyala. Her gjennomfører ISIS angrep, hevdet han.

CSIS (Markusen 2018), Institute for the Study of War (Wallace & Cafarella 2018a) og Wing (2018e) mener også at det er fravær av irakiske sikkerhetsstyrker i disse områdene som gir ISIS et spillerom.

4.3.1 Khanaqin

Deler av Khanaqin distrikt, inkludert provinshovedstaden, var underlagt kurdiske myndigheter (PUK) mellom 2003 og oktober 2017. Byen og distriktet har en kurdisk majoritet, men som følge av tilflukt fra områder sør i provinsen har antallet arabere og turkmenere økt. En betydelig andel av kurderne i byen er shiamuslimske feily-kurdere.

Mens sikkerheten i Khanaqin by er relativt god, har forholdene i distriktet for øvrig vært ustabil siden de kurdiske styrkene ble trukket ut (Azad 2018; Mohammed 2018; Wing 2018e).

Som tidligere nevnt, er Hamrin-fjellene et skjulested for ISIS-celler, og denne fjellkjeden strekker seg fra distriktene Khanaqin og Kifri i øst og videre vestover gjennom Salah al-Din og Kirkuk provinser.

ISIS skal være aktive fra Tibij-området i Jalawla til Naftkhana i Khanaqin, ifølge en PMU-kommandant i Khanaqin (Azad 2018). Flere titalls familier flyktet fra landsbyer rundt Khanaqin i sommer på grunn av utrygge forhold (Azad 2018; NINA 2018a; Mohammed 2018; Wing 2018e).

I juli rapporterte Kirkuk Now (Azad 2018) at det i løpet av to måneder hadde vært seks bombeangrep i området hvilket medførte tolv dødsfall.

Som følge av opptrapping av volden, har ISF/PMU iverksatt operasjoner for å slå ned på gjenværende ISIS-celler i provinsen (NINA 2018b, d, e; Sulaivany 2018).

Det meste av volden i Khanaqin-distriktet har rammet kurdiske familier, ifølge lederen for Khanaqin distriktsråd, Samir Muhammed (Azad 2018).

Ifølge lederen for Khanaqin kommune har kurderne følt seg utrygge etter at de kurdiske styrkene og Asayish forsvant (Mohammed 2018). De irakiske styrkene er angivelig strukket for tynt utover provinsen, og mer opptatt av å stagge demonstrasjoner i Bagdad og Basra, og bekjempe ISIS i andre sentrale provinser, enn å sikre Diyala.

Forholdene i Jalawla og Saadiya

Jalawla og Saadiya er blant de utsatte områdene i Khanaqin distrikt. Jalawla hadde frem til 2003 en stor kurdisk befolkning, men mange flyktet siden på grunn av utrygge forhold og angrep rettet mot kurdere og turkmenere (Saleem et al. 2018).

Før 2014 antar man at den etniske fordelingen i Jalawla besto av 60 % arabere, 35 % kurdere og 5 % turkmenere. Som følge av internflukt fra og med 2014 skal andelen arabere ha økt til 85 %, mens andelen kurdere har sunket til 10 %. Andelen turkmenere er på samme nivå som før (Saleem et al. 2018). Det er spesielt kurdere med tilknytning til det kurdiske sikkerhetsapparatet som ikke returnerer til Jalawla.

Etter at ISIS ble bekjempet i samarbeid mellom kurdiske styrker og PMU i november 2014, inngikk de en avtale om å dele på sikkerhetsansvaret i Jalawla og Saadiya. Kurderne fikk sikkerhetsansvar for Jalawla, mens Badr i PMU fikk ansvaret for Saadiya. Dette arrangementet varte frem til oktober 2017, da kurdiske styrker ble drevet ut fra provinsen (Saleem et al. 2018).

I dag skal det være sunnimuslimske arabiske medlemmer av Asaib Ahl al Haq (AAH) som patruljerer i Jalawla (Saleem et al. 2018). Denne noe underlige konstellasjonen skal ha gjort forholdene vanskeligere for kurderne i byen. Badr har også innflytelse i Jalawla.

4.3.2 Baquba

Den sunnidominerte provinshovedstaden Baquba er ikke spesielt voldsutsatt, men det forekommer angrep også her fra tid til annen. Dette er fortrinnsvis en by som innbyggere fra andre områder i provinsen og distriktet har søkt tilflukt til.

Landsbyene sør for Baquba by er imidlertid preget av ISIS' tilstedeværelse, hvilket gjør situasjonen utrygg for innbyggerne (REACH & RWG 2018b). Ifølge REACH³ og RWGs⁴ lokale informanter⁵ oppfattes områdene i og mellom landsbyene relativt trygge på dagtid, fordi soldater og andre sikkerhetsaktører da har tilstrekkelig sikring der. På natten derimot, oppleves situasjonen mer utrygg fordi ISIS er i området. Dette hindrer mange i å bevege seg mellom landsbyene på kvelden og om natten.

To av informantene i REACH-studien hevdet at ISIS fortsatt gjennomfører angrep i området, mens en av kildene som hadde returnert til området, mente sikkerheten hadde blitt bedret i løpet av siste år grunnet styrket oppbud av militære styrker. Nok en kilde hevdet at ISIS var i området, og at sammenstøt mellom ISIS og ISF ikke var uvanlig (REACH & RWG 2018b, s. 4).

Rurale områder nordøst for provinshovedstaden Baquba består bl.a. av palmegrover som ISIS benytter som skjulesteder. En lokal sikkerhetskilde uttalte så sent som i desember 2018 at ISIS fortsatt har celler i dette området (NINA 2018e). Ifølge samme kilde skal sikkerhetsmyndighetene ha etablert en styrke for å bekjempe denne trusselen.

I slutten av november skal ISF i samarbeid med PMU ha avdekket syv slike skjulesteder i dette området (NINA 2018b). Samme operasjon desarmerte fem improviserte bomber.

Senest 28. november ble én person drept og to såret i et angrep i en landsby 27 kilometer nord-øst for Baquba (Iraqi News 2018).

³ REACH er et felles initiativ mellom de to organisasjonene IMPACT initiatives og ACTED og FNs Operational Satellite Applications Programme (UNOSAT), etablert i 2010. Formålet med REACH er å bidra med produksjon av informasjonsmateriale om humanitære forhold til beslutningstakere innen nødhjelp, gjenoppbygging og utvikling.

⁴ Returns Working Group (RWG) er en organisasjon som overvåker og rapporterer på forholdene for retur og de returnerte i Irak.

⁵ REACH har gjennomført intervjuer med 24 nøkkelinformanter for å forstå den humanitære og sikkerhetsmessige situasjonen i de rurale områdene sør for Baquba, som i 2007 hadde et estimert innbyggertall på mellom 135 000 og 627 000.

I juli ble seks sivile drept etter å ha blitt kidnappet av ISIS på et falsk sjekkpunkt på veien mellom Baquba og Buhriz (Garda World 2018).

4.3.3 Muqdadiya

Muqdadiya distrikt ligger nordøst for Baquba. Distriktet har en sammensatt befolkning, og det er sterke sekteriske spenninger både i byen og distriktet for øvrig. Dette kommer frem i en rapport fra REACH (2018a) om retursituasjonen i Muqdadiya distrikt, basert på intervjuer med en rekke nøkkelinformanter i området.

Ifølge UNHCR pågikk det i februar 2018 kollektiv avstraffelse av familier som man antar har bånd til ekstremistgrupper, som ISIS. Det ble rapportert om bl.a. returnekt og ødeleggelse av eiendom. Dette, hevdes det, hindrer retur for store grupper internt fordrevne, bl.a. til Muqdadiya (UNHCR 2018a).

Områder sør for Hamrin-innsjøen ligger i dette distriktet, og mange av ISIS-angrepene forekommer der. Dette kommer frem i et kart publisert i CSIS (Markusen 2018, figur 5).

4.3.4 Andre steder

De fleste av Diyalas distrikter er tidvis berørt av vold. Den kurdiskdominerte byen Qara Tapa nord for Hamrin-innsjøen i Kifri distrikt er et av stedene som har vært utsatt over flere år (Nawzad 2018; Basnews 2017).

Al-Adheim/Udheim, som ligger nord i Khalis distrikt, nær grensen til Salah al-Din, er en annen landsby som har vært rammet av ISIS' ugjerninger (OCHA 2017; IOM, RWG & Social Inquiry 2018, s. 12-13).

Mandali underdistrikt i Balad Ruz distrikt er også et område som har vært utsatt for gjentatte angrep i løpet av 2018. I oktober ble situasjonen så ille at 110 familier måtte flykte derfra (UNHCR 2018b). De fleste skal ha flyktet til Kannan i Baquba, Muqdadiya eller andre områder i Mandali.

5. UTSATTE GRUPPER

5.1 MYNDIGHETER, INKLUDERT ISF OG PMU

Center for Strategic and International Studies (Markusen 2018) viser til at selv om ISIS utfører om lag like mange angrep i år som i 2017, så er målene i mindre grad sivile. I hele Irak har antall drepte gått betraktelig ned sammenlignet med de tre siste årene. Man ser at majoriteten av angrep utført av ISIS i 2016 og 2017, rammet sivile, mens angrepene i 2018 i langt større grad har vært rettet mot myndighetene og deres styrker (Markusen 2018, figur 3).

Wing (2018h) spekulerer i om dette kan skyldes at ISIS i denne omgang forsøker å gjenoppta kontroll over mindre byer og landsbyer, og at drap på irakiske styrker og politi er et ledd i denne prosessen. Han antar at dersom ISIS får kapasitet til å gjennomføre terroraksjoner i byene, så vil sivile igjen rammes i større omfang.

Flere av ISIS' angrep har i 2018 vært rettet mot politi og soldater, inkludert PMU (Markusen 2018). Disse angrepene forekommer spredt i provinsen. Her er noen eksempler:

- I februar skal 28 soldater ha blitt drept av ISIS i Saadiya (Kirkuk Now, møte i Sulaymaniya april 2018).
- 7. juli ble en politimann drept på et sjekkpunkt av en snikskytter 25 kilometer nordøst for Baquba (BBC Monitoring 2018). Snikskytteren skal ha vært medlem av ISIS. Dette skal ha vært den tredje sikkerhetshendelsen i det området i løpet av noen få uker.
- 19. november ble en politimann skutt og drept og fire såret ved et sjekkpunkt i landsbyen Mahmoud Aziz vest for Khanaqin (Kirkuk Now 2018a).
- 29. november ble et militsmedlem fra PMU drept og fire såret i et bombeangrep nær Hamrin-fjellene (Ebraheem 2018).

Angrep på sivile myndigheter kan også ramme deres familier. Eksempelvis ble kona og tre søsken av et turkmensk medlem av den uavhengige valgkommisjonen (Independent Higher Electoral Commission) drept i sitt hjem i Hamrin i juni. Bakgrunnen for drapene knyttes til beslutningen om at stemmesedler etter parlamentsvalget skulle telles opp på nytt (Aldroubi 2018).

IBC (2018b) meldte at en offentlig ansatt ble drept av en improvisert bombe (IED) i Muqdadiya den 8. november. Bakgrunnen for drapet ble ikke nevnt.

5.2 KURDERE

Det er sterke etniske og religiøse spenninger i Diyala provins. Som følge av at de kurdiske styrkene ble trukket ut i oktober 2017, har kurderne følt en økende utrygghet (Mohammed 2018; Rudaw 2018a). I juni arrangerte kurdiske aktivister og journalister en generalstreik i Khanaqin som en protest mot den svekkede sikkerhetssituasjonen i området (Rudaw 2018a).

I september skal ISIS ha kidnappet og halshugget fire kurdere, hvorav tre var sivile og én var peshmerga-soldat (Rudaw 2018b).

5.3 SLEKTNINGER AV ISIS-MEDLEMMER

Ifølge Kirkuk Now (møte i Sulaymaniya april 2018) forekommer det at familiene til ISIS-medlemmer blir utsatt for blodhevn, eller trusler om dette fra slektningene til ISIS-ofre. Dette, hevdet Kirkuk Now, skjer både i Diyala og Salah al-Din. ISIS-slektningene kan, i noen tilfeller, unngå å bli drept dersom de flytter fra området.

For øvrig skal regimestyrker (Tigris Operations Command) stå bak rasering og nedbrenning av hele landsbyer som ISIS-krigere kommer fra. I tillegg skal de ha brent og rasert palmegrover som ISIS har brukt som skjulesteder, i et forsøk på å drive jihadistene ut. Dette rapporterer de amerikanske Irak-analytikerne Michael Knights og Alex Mello (2016, s. 5).

5.4 SUNNIMUSLIMER

Sunnimuslimer har helt siden ISIS slo rot i Diyala, blitt mistenkt for å stå i ledtog med gruppen, eller for å sympatisere med den. Etter at flere tusen sivile flyktet fra ISIS, og som følge av kamphandlingene mellom ISF/PMU og ISIS, har mange

sunnier blitt nektet retur. Det er i dag uvisst hvor mange som fortsatt ikke har returnert til Baquba og Muqyadiya. Men REACH og RWG sin (2018a) undersøkelse blant internt fordrevne og returnerte i Muqyadiya tilsier at det er problematisk for sunnimuslimske arabere å returnere dit.

Landinfo finner ingen ny rapportering om forholdene for sunnimuslimer i Baquba som tilsier at de utsettes for overgrep fra PMU. Det kan skyldes flere forhold, men først og fremst så kan det være et tegn på at PMU og annen ordensmakt har god kontroll på situasjonen i selve byen. Likevel er det slik at rurale områder nær byen er blant de mest utsatte for ISIS-angrep, og det betyr antakelig at ISF og PMU-ene leter etter ISIS-støttespillere i disse områdene. Det går gjerne utover arabiske sunnimuslimer.

Da Badr har såpass omfattende tilstedeværelse og kontroll i Diyala, kan det være grunn til å tro at pressen utøver stor grad av selvsensur når den rapporterer om PMU-enes handlingsmønster i provinsen. Basnews (som gjengitt i Daesh Daily⁶ 2018) skal likevel i april 2018 ha publisert en uttalelse fra en politisk leder i underdistriktet Qara Tapa i Kifri-distriktet, der han hevder at PMU-ene angriper sivile kurdere og arabere. Ifølge politikeren, som representerer KDP, skyter PMU-ene på sivile hus og truer befolkningen til å evakuere landsbyen med mindre de vil bli drept. Politikeren antok at PMU-ene hadde interesse av å fjerne kurdere og arabere, som i dette området er sunnier, fra stedet før parlamentsvalget i mai.

Også det amerikanske utenriksdepartementet (U.S. Department of State 2018) hevder at irakiske styrker og militser innen PMU har tvunget antatte ISIS-sympatisører fra sine hjem i flere av Iraks provinser. Dette fremkommer i religionsfrihetsrapporten som dekker 2017. Rapporten sier videre at Kata'ib Hizballah har stått bak kidnappinger og andre overgrep mot sunnimuslimske arabere i Diyala. Militsen skal også ha nektet sunnimuslimske arabere å returnere til sine hjemsteder.

I november 2018 melder imidlertid Kirkuk Now (2018c) at flere og flere familier i Diyala nå tar offisielt avstand fra sine nære slektninger i ISIS. Det kan på sikt føre til et bedret forhold mellom den sunnimuslimske lokalbefolkningen og sikkerhetsstyrkene.

5.5 ANDRE

Sivile som oppjonerer mot ISIS, blir utsatt for trusler, kidnappinger, fordrivelse og drap i områder der ISIS har operasjonsevne (al-Jibouri 2018). Ved å fordrive innbyggere fra sine hjemsteder, kan ISIS overta deres hjem og benytte disse til skjulesteder og våpendepot.

Lederen for en stammebasert milits fra området sørøst for Samarra (mellom Salah al-Din og Diyala) uttalte følgende til Niqash i juli (al-Jibouri 2018) om de 150-200 ISIS-krigerne han mente oppholder seg i området:

They are threatening people and confiscating property and they are using these methods to empty areas of their population. If that doesn't work, then they start kidnapping and killing. And their justification is this: They simply accuse the sons of the tribes of supporting the Iraqi government.

⁶ Daesh Daily er en tjeneste som videreformidler lokale medierapporteringer om ISIS-aktivitet i engelsk oversettelse.

Av rapporterte drap og kidnappinger på sivile i løpet av 2018, kan følgende hendelser nevnes:

- To filippinske kvinner ble i juli bortført på veien mellom Bagdad og Kirkuk på vei til Erbil. Drosjen de kjørte i skal angivelig ha fått motorstopp, og uidentifiserte gjerningsmenn skal da ha bortført to av kvinnene mens tre andre slapp unna. Taxisjåføren meldte fra til politiet nord for Baquba (BBC Monitoring 2018).
- En person ble drept og 23 såret i et bombeangrep på et marked i Khalis 9. juni 2018. Ingen påtok seg ansvaret for ugjerningen, men myndighetene antok at ISIS sto bak (Goran 2018a).
- En journalist som jobbet i en PUK-tilknyttet avis ble skutt og drept i november 2018 (Kirkuk Now 2018b).
- En klanleder ble kidnappet i en landsby utenfor Jalawla i november 2018 (NINA 2018c).

6. INTERNT FORDREVNE

6.1 MANGE HAR RETURNERT

Over to tredjedeler av Diyalas internt fordrevne fra 2014 hadde returnert innen oktober 2018, ifølge IOM (2018b). Av totalt 222 342 returnerte har rundt 94 000 returnert til Khanaqin, 73 000 til Khalis og 53 000 til Muqdadiya. Nær 175 000 av disse har vært fordrevet innen egen provins, mens resten fortrinnsvis har vært i Kirkuk eller Sulaymaniya. I oktober måned returnerte over 22 000 til sine hjemsteder.

Ifølge IOM lever 12 % (26 022 personer) av de returnerte i Diyala i ødelagte og svært ødelagte hus.

6.2 HINDRE FOR RETUR

På tross av at det har vært massiv retur av internt fordrevne etter at ISIS ble militært nedkjempet, ser det nå ut til at returstrømmen har avtatt i styrke (IOM 2018a). Fortsatt er 1,8 millioner irakere internt fordrevet, og 91 700 av disse kommer fra Diyala (IOM 2018b). Litt over halvparten av dem oppholder seg et annet sted i egen provins (53 000).

Årsakene til at færre returnerer nå, er komplekse. Derfor har IOM i samarbeid med Returns Working Group (RWG) og det irakiske forskningsbaserte analyseinstituttet Social Inquiry foretatt en grundig analyse av eksisterende datasett og andre geografiske spørreundersøkelser og kvalitative studier for å forklare hva som hindrer retur.

Rapporten som IOM (2018a, s. 16) har publisert på bakgrunn av studien, viser at 53 % av internt fordrevne fra Diyala nektes retur av lokale myndigheter på grunn av sikkerhet. I det ligger det at myndighetene mener området ikke er trygt for retur. Andelen som nektes å returnere fordi de selv anses som en sikkerhetsrisiko, er ikke rapportert av IOM, men dette er også en faktor som hindrer retur.

Ødelagte hus oppgis å være et hinder for 15 % av provinsens internt fordrevne, hvilket er langt lavere enn landsgjennomsnittet, som er på 37 % (IOM 2018a s. 13).

En UNHCR-rapport (2018a) fra februar 2018 oppgir lokale spenninger, PMU-pålagte bevegelsesrestriksjoner og generell utrygghet som viktige hindre for retur til Diyala.

6.2.1 Forhold som hindrer retur til Baquba og Muqdadiya

I Baquba og Muqdadiya skal frykt for sekterisk diskriminering være en viktig årsak til at internt fordrevne ikke returnerer. Det fremgår av IOMs studie (2018a, s.15), som er basert på undersøkelser foretatt av REACH & RWG. Henholdsvis 37 og 38 % av de internt fordrevne fra Baquba og Muqdadiya oppgir at dette hindrer dem fra å returnere, sammenlignet med 17 % på landsbasis.

Selv om det ikke var noen stor flukt fra Baquba by som følge av ISIS' erobringer i Irak i 2014, var det mange som flyktet fra distriktet for øvrig, spesielt fra landsbyene sør for byen. I en undersøkelse REACH & RWG (2018b) har gjort i noen landsbyer sør i Baquba distrikt,⁷ viser det seg at ødelagte hus og eiendommer, inkludert jordbruksland, er det største hinderet for retur i disse områdene. Dernest oppgis mangel på offentlige tjenester som en viktig årsak til at mange forblir på det stedet de flyktet til, som for eksempel Baquba by, hvor det finnes skoler og sykehus.

Den tredje årsaken som kildene til REACH & RWGs i Baquba oppgir, er en oppfattet dårlig sikkerhetssituasjon på grunn av ISIS' tilstedeværelse. Flere av landsbyene sør i distriktet er angivelig tomme fordi myndighetene nekter innbyggerne å returnere dit på grunn av mistanke om ISIS-tilhørighet (REACH & RWG 2018b).

REACH & RWG (2018a) har gjort en tilsvarende studie i nabolokket Muqdadiya, og der var årsakene mye av det samme. Men i tillegg ble sekteriske spenninger oppgitt som en årsak. Både Muqdadiya by og distriktet for øvrig er sterkt polarisert i henhold til etno-religiøse forskjeller. Byen har en blandet befolkning. Mens landsbyene nord for byen er dominert av sunniarabere, har de sørlige områdene flere landsbyer med shiamuslimsk befolkning.

Det kan virke noe motstridende at sekteriske spenninger oppgis som et betydelig hinder for retur i IOMs rapport fra november 2018, som referert til over, mens dette aspektet er nedtonet i den lokale rapporten angående Baquba fra REACH & RWG (2018b). Det kan skyldes at studien til REACH & RWG i Baquba kun omfatter landsbyer sør i distriktet og at disse er relativt homogene.

6.2.2 Forhold som hindrer retur til Kifri og Khanaqin

Enkelte områder i Diyala scorer høyt på IOMs (2018 juli 2018) liste over steder med høy risiko for svært dårlige levekår ved retur. Inkludert i risikoberegningen er også et sikkerhetsaspekt.

Det området i Diyala som peker seg ut som et slikt høyrisikoområde, er al-Adheim/Udeim underdistrikt i Kifri distrikt (IOM, RWG & Social Inquiry 2018, s. 12-13). Dette skyldes både at det forekommer hevnaksjoner, kidnappinger, sammenstøt mellom ulike sikkerhetsstyrker og ISIS-angrep. Området har også et mangfold av sikkerhetsaktører.

⁷ Undersøkelsen er basert på intervjuer med nøkkelpersoner i distriktet.

Landsbyer i underdistriktene Jalawla og Saadiya i Khanaqin er også områder med store spenninger og sikkerhetsutfordringer (IOM, RWG & Social Inquiry 2018, s. 7 og 8).

Kirkuk Now (møte april 2018) bekreftet at det er store spenninger mellom kurdere og arabere i Jalawla og Saadiya, som begge i dag er under PMUs kontroll. Etter at kurdiske styrker ble fordrevet fra Jalawla i oktober 2017, kunne medlemmer av den sunnimuslimske arabiske Karawi-stammen returnere dit. Stammemedlemmene hadde tidligere blitt nektet retur av peshmergaen. Etter oktober 2017 ble kurdere som flyktet under maktovertakelsen, nektet retur av Karawi-stammen.

I Saadiya skal mer enn 80 % av kurderne ha flyktet, i henhold til Kirkuk Now, og disse skal ikke ha returnert. Mange av de fordrevne dro til Khanaqin og Kalar.

I henhold til IOM (2018b) var Diyala i oktober den eneste provinsen som produserte nye internt fordrevne. Dette skyldes uroligheter i Khanaqin-distriktet.

7. REFERANSER

Skriftlige kilder

- Aldroubi, M. (2018, 25 juni). Family of Iraqi election worker murdered in Diyala home invasion. *The National*. Tilgjengelig fra <https://www.thenational.ae/world/mena/family-of-iraqi-election-worker-murdered-in-diyala-home-invasion-1.743874> [lastet ned 3. desember 2018]
- Azad, H. (2018, 23. juli). Who protects Khanaqin? Six forces deployed in town while residents flee. *Kirkuk Now*. Tilgjengelig fra <http://kirkuknow.com/english/?p=22854> [lastet ned 30. november 2018]
- Basnews (2017, 24. april). No Change in IS Presence in Qara Tapa after Three Years: Official. *Basnews*. Tilgjengelig fra <http://www.basnews.com/index.php/en/news/iraq/345443> [lastet ned 3. januar 2018]
- Basnews (2018, 16. september). Peshmerga Unit Arrives in Khanaqin. *Basnews*. Tilgjengelig fra <http://www.basnews.com/index.php/en/news/kurdistan/466460> [lastet ned 3. desember 2018]
- BBC Monitoring (2018, 20. november). *Islamic State attacks Iraqi forces in Diyala*. London: BBC Monitoring. Kun tilgjengelig via abonnement.
- Cordesman, A. (2018, 18. oktober). *America's Failed State Wars in Afghanistan, Iraq, Syria, and Yemen: Still Less Than Half a Strategy*. Washington D.C.: Center for Strategic and International Studies (CSIS). Tilgjengelig fra https://csis-prod.s3.amazonaws.com/s3fs-public/publication/181015_Failed_Wars.pdf?ZrioMAScr0LNi_pWu0E.WJQylgDRQpcg [lastet ned 4. desember 2018]
- Daesh Daily (2018, 2. april). An update on ISIS activity, April 2 2018. *Daesh Daily*. Tilgjengelig fra <https://www.daeshdaily.com/april-2-2018/> [lastet ned 18. desember 2018]
- Dury-Agri, J. R., Kassim, O. & Martin, P. (2017, desember). *Iraqi Security Forces and Population Mobilization Forces: Orders of Battle*. Washington D.C.: Institute for the Study of War (ISW). Tilgjengelig fra <http://landdatabasen/Midtøsten/Irak/Filarkiv/Iraqi%20Security%20Forced%20and%20Population%20Mobilization%20Forces%20Orders%20of%20Battle%20ISW%202017.pdf> (finner den ikke på nettet lenger)
- Ebraheem, M. (2018, 29. november). Bomb blast kills senior paramilitary commander, wounds four companions in Diyala. *Iraqi News*. Tilgjengelig fra <https://www.iraqinews.com/iraq-war/bomb-blast-kills-senior-paramilitary-commander-wounds-four-companions-in-diyala/> [lastet ned 3. januar 2019]
- Ezzedine, N. & van Veen, E. (2018, 13. juni). *Power in perspective: Four key insights into Iraq's Al-Hashd al-Sha'abi*, Haag: Clingendael – Netherlands Institute of International Affairs. Tilgjengelig fra https://www.clingendael.org/sites/default/files/2018-06/PB_Power_in_perspective.pdf [lastet ned 16. november 2018]
- Garda World (2018, 7. juli). *Iraq: IS executes at least seven civilians in Diyala province*. Dubai: Garda World. Tilgjengelig fra <https://www.garda.com/crisis24/news-alerts/133711/iraq-is-executes-at-least-seven-civilians-in-diyala-province> [lastet ned 17. desember 2018]
- George, S. (2014, 6. november). Breaking Badr. *Foreign Policy*. Tilgjengelig fra <https://foreignpolicy.com/2014/11/06/breaking-badr/> [lastet ned 26. november 2018]
- Goran, B. (2018a, 9. juni). PHOTOS: 24 people killed, wounded in bomb blast north of Iraqi capital. *Kurdistan 24*. Tilgjengelig fra <http://www.kurdistan24.net/en/news/158966fc-1750-439a-8ded-37d6b86f90fd> [lastet ned 4. januar 2019]
- Goran, B. (2018b, 23. august). Iraqi army, Hashd al-Shaabi kidnap 15 fighters from either side over checkpoint dispute in Diyala. *Kurdistan 24*. Tilgjengelig fra

- <http://www.kurdistan24.net/en/news/e43585b1-8ef5-43c8-b8e2-3f4f60496dae> [lastet ned 17. desember 2018]
- IBC, dvs. Iraq Body Count (2018). *Recent events*. Oxford: Iraq Body Count. Tilgjengelig fra <https://www.iraqbodycount.org/database/recent/> [lastet ned 17. desember 2018]
 - iMMAP (2018a, 5. desember). *iMMAP-IHF Humanitarian Access Response - Armed Clash Areas (Nov 2018)*. Washington D.C./Marseilles: iMMAP. Tilgjengelig fra <https://www.humanitarianresponse.info/en/operations/iraq/infographic/immap-ihf-humanitarian-access-response-armed-clash-areas-nov-2018> [lastet ned 10. desember 2018]
 - iMMAP (2018b, 5. desember). *iMMAP-IHF Humanitarian Access Response - Improvised Explosive Devices (IEDs) (Nov 2018)*. Washington D.C./Marseilles: iMMAP. Tilgjengelig fra https://www.humanitarianresponse.info/sites/www.humanitarianresponse.info/files/document/s/files/immap-ihf_humanitarian_access_response_-_total_number_of_ieds_nov_2018.pdf [lastet ned 3. januar 2019]
 - IOM, RWG & Social Inquiry (2018, september). *Return Index. Findings Round 1. Iraq*. Bagdad: IOM, RWG & Social Inquiry. Tilgjengelig via Reliefweb https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/Return%20Index%20Briefing%20Round%201%20Findings_September%202018.pdf [lastet ned 4. januar 2019]
 - IOM (2018a, november). *Reasons to remain: Categorizing protracted displacement in Iraq*. Bagdad: IOM. Tilgjengelig fra http://iraqdtm.iom.int/LastDTMRound/IOM%20RWG%20SI%20Categorizing%20Protracted%20Displacement%20in%20Iraq_November%202018.pdf [lastet ned 28. november 2018]
 - IOM (2018b, 5. desember (epostdato)). *Displacement tracking matrix. DTM round 116. October 2018*. Bagdad: IOM. Tilgjengelig fra <http://iraqdtm.iom.int/LastDTMRound/DTM%20106%20Report%20English.pdf> [lastet ned 4. desember 2018]
 - International Crisis Group (2018, 14. desember). *Reviving UN Mediation on Iraq's Disputed Internal Boundaries*. Brussel: International Crisis Group. Tilgjengelig fra <https://d2071andvip0wj.cloudfront.net/194-reviving-un-mediation-on-iraq-s-disputed-internal-boundaries.pdf> [lastet ned 28. desember 2018]
 - Iraqi News (2018, 28. november). Three Iraqi civilians killed, wounded in bomb attack northeast of Diyala. *Iraqi News*. Tilgjengelig fra <https://www.iraqinews.com/iraq-war/three-iraqi-civilians-killed-wounded-in-bomb-attack-northeast-of-diyala/> [lastet ned 29. november 2018]
 - Al-Jibouri, G. H. (2018, 12. juli). Extremists Intimidate, Harass, Dislocate Locals In Salahaddin, Then Take Over. *Niqash*. Tilgjengelig fra <http://www.niqash.org/en/articles/security/5951/Extremists-Intimidate-Harass-Dislocate-Locals-In-Salahaddin-Then-Take-Over.htm> [lastet ned 3. januar 2019]
 - Kirkuk Now (2018a, 20. november). Police officer killed, 5 fishermen abducted in two separate incidents in Diyala and Salahaddin. *Kirkuk Now*. Tilgjengelig fra <http://kirkuknow.com/english/?p=23905> [lastet ned 18. desember 2018]
 - Kirkuk Now (2018b, 28. november). Gunmen fire 24 bullets at a journalist's house in Diyala. *Kirkuk Now*. Tilgjengelig fra <http://kirkuknow.com/english/?p=21671> [lastet ned 18. desember 2018]
 - Kirkuk Now (2018c, 18. desember). The Islamic State becomes more alienated in Diyala as wives cut ties to IS militants. *Kirkuk Now*. Tilgjengelig fra <http://kirkuknow.com/english/?p=24202> [lastet ned 18. desember 2018]
 - Knights, M. & Mello, A. (2016, oktober). Losing Mosul, Regenerating in Diyala: How the Islamic State Could Exploit Iraq's Sectarian Tinderbox. *CTC Sentinel*, 9(10). Tilgjengelig fra <https://ctc.usma.edu/losing-mosul-regenerating-in-diyala-how-the-islamic-state-could-exploit-iraqs-sectarian-tinderbox/> [lastet ned 18. desember 2018]

- Knights, M. (2018, desember). The Islamic State Inside Iraq: Losing Power or Preserving Strength? *CTC Sentinel*, 11(11). Tilgjengelig fra <https://ctc.usma.edu/islamic-state-inside-iraq-losing-power-preserving-strength/> [lastet ned 21. desember 2018]
- Markusen, M. (2018, 30. november). *The Islamic State and the Persistent Threat of Extremism in Iraq*. Washington D.C.: Center for Strategic and International Studies (CSIS). Tilgjengelig fra <https://www.csis.org/analysis/islamic-state-and-persistent-threat-extremism-iraq> [lastet ned 7. desember 2018]
- Mohammed, H. (2018, 31. august). Khanaqin residents feel ignored, want Peshmerga to return. *Rudaw*. Tilgjengelig fra <http://www.rudaw.net/english/kurdistan/310820182> [lastet ned 3. desember 2018]
- Nada, G. & Rowan, M. (2018, april). *Part 2: Pro-Iran Militias in Iraq*. Washington D.C.: Wilson Centre. Tilgjengelig fra <https://www.wilsoncenter.org/article/part-2-pro-iran-militias-iraq> [lastet ned 3. desember 2018]
- Nawzad, K. (2018, 25. juni). Iraqi security in ongoing operation against Islamic State in Diyala: Local politician. *Kurdistan 24*. Tilgjengelig fra <http://www.kurdistan24.net/en/news/22d33a58-dea6-4e97-ba5a-7d116d81e418> [lastet ned 3. januar 2019]
- NINA (2018a, 4. august). Dozens of families from the eastern villages of Khanaqin in Diyala were displaced by terrorist threats. *NINA*. Tilgjengelig fra https://www.ninanews.com/News_Details.aspx?iKsTJ8vGVsdo5MuV12UJ0w%253d%253d [lastet ned 3. desember 2018]
- NINA (2018b, 30. november). 7 Hideouts To Daesh Seized In Hamrin Basin, Northeast Of Baquba, Diyala. *NINA*. Tilgjengelig fra https://www.ninanews.com/News_Details.aspx?tpTHVnvJuT4cNhbt8RjkMg%253d%253d [lastet ned 3. desember 2018]
- NINA (2018c, 30. november). A tribal figure kidnapped from his home northeast of Baquba. *NINA*. Tilgjengelig fra https://www.ninanews.com/News_Details.aspx?zLgKjawnJmsn9ZwjR0P0dO%253d%253d [lastet ned 3. desember 2018]
- NINA (2018d, 1. desember). A Terrorist Cell Linked To Daesh Dismantled In Diyala. *NINA*. Tilgjengelig fra https://www.ninanews.com/News_Details.aspx?Qp9XxYRF34GkLQ4XrCnz2g%253d%253d [lastet ned 3. desember 2018]
- NINA (2018e, 2. desember). Security team formed to track dangerous terrorists in the Groves of Waqf Basin northeast of Baquba. *NINA*. Tilgjengelig fra https://www.ninanews.com/News_Details.aspx?o1%252bmWkCjcGWZPGIph%252bAFCw%253d%253d [lastet ned 3. desember 2018]
- OCHA, dvs. United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs (2014a, 19. juli). *Diyala Governorate*. Bagdad: OCHA. Tilgjengelig fra <https://www.humanitarianresponse.info/en/operations/iraq/infographic/diyala-governorate-map> [lastet ned 10. desember 2018]
- OCHA (2014b, 9. august). *Districts of Diyala governorate. Humanitarian Response*. Bagdad: OCHA. Tilgjengelig fra <https://www.humanitarianresponse.info/operations/iraq/infographic/districts-diyala-governorate> [lastet ned 10. desember 2018]
- OCHA (2017, 22. september). *Iraq: Returnees face new, unimaginable hardships*. Bagdad: OCHA. Tilgjengelig fra <https://www.unocha.org/story/iraq-returnees-face-new-unimaginable-hardships> [lastet ned 2. januar 2019]
- OSAC, dvs. Overseas Security Advisory Council (2018, 3. juli). *Iraq 2018 Crime & Safety Report: Erbil*. Washington D.C.: OSAC. Tilgjengelig fra <https://www.osac.gov/pages/ContentReportDetails.aspx?cid=23636>

- REACH & RWG, dvs. Return Working Group (2018a, oktober). *Rapid Overview of Areas of Return (ROAR) Muqadadiya City and Villages to the North Diyala Governorate, Iraq - October 2018*. Genève: REACH & RWG. Tilgjengelig via Reliefweb https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/reach_irq_situation_overview_roar_muqadadiya_district_october_2018.pdf [lastet ned 3. desember 2018]
- REACH & RWG (2018b, november). *Rapid Overview of Areas of Return (ROAR) Villages south of Baquba city Diyala Governorate, Iraq - November 2018*. Genève: REACH & RWG. Tilgjengelig via Reliefweb <https://reliefweb.int/report/iraq/rapid-overview-areas-return-roar-villages-south-baquba-city-diyala-governorate-iraq> [lastet ned 6. desember 2018]
- Rudaw (2017, 26. desember). UPDATE: Peshmerga report agreement with Iraqi army after Kifri standoff. *Rudaw*. Tilgjengelig fra <http://www.rudaw.net/english/kurdistan/261220171> [lastet ned 21. desember 2018]
- Rudaw (2018a, 21. juni). Khanaqin stages general strike demanding Peshmerga return. *Rudaw*. Tilgjengelig fra <http://www.rudaw.net/english/kurdistan/210620181> [lastet ned 19. desember 2018]
- Rudaw, (2018b, 18. september). ISIS controls village in Khanaqin after Ashura warning, injuring 3. *Rudaw*. Tilgjengelig fra <http://www.rudaw.net/english/kurdistan/180920181> [lastet ned 19. desember 2018]
- Saleem, Z. A., Skelton, M. & van den Toorn, C. M. (2018, november). Security and Governance in the Disputed Territories Under a Fractured GOI: The Case of Northern Diyala. *Middle East Centre* [blogg]. Tilgjengelig fra <http://blogs.lse.ac.uk/mec/2018/11/14/security-and-governance-in-the-disputed-territories-under-a-fractured-goi-the-case-of-northern-diyala/> [lastet ned 29. november 2018]
- Sly, L. & Salim, M. (2018, 17. juli). ISIS is making a comeback in Iraq just months after Baghdad declared victory. *The Washington Post*. Tilgjengelig fra https://www.washingtonpost.com/world/isis-is-making-a-comeback-in-iraq-less-than-a-year-after-baghdad-declared-victory/2018/07/17/9aac54a6-892c-11e8-9d59-dccc2c0cabcf_story.html?utm_term=.fcb2195dc029 [lastet ned 5. desember 2018]
- Sulaiwany, K. (2018, 20. oktober). Iraqi forces target, dismantle 40 Islamic State positions in Diyala. *Kurdistan 24*. Tilgjengelig fra <http://www.kurdistan24.net/en/news/9ea7e1a7-1318-4b5e-98d2-75a523a24541> [lastet ned 5. desember 2018]
- UNAMI (2018a, 1. februar). *UN Casualty Figures for Iraq for the Month of January 2018*. Bagdad: UNAMI. Tilgjengelig fra http://www.uniraq.org/index.php?option=com_k2&view=item&id=8500:un-casualty-figures-for-iraq-for-the-month-of-january-2018&Itemid=633&lang=en [lastet ned 18. desember 2018]
- UNAMI (2018b, 2. mars). *UN Casualty Figures for Iraq for the Month of February 2018*. Bagdad: UNAMI. Tilgjengelig fra http://www.uniraq.org/index.php?option=com_k2&view=item&id=8643:un-casualty-figures-for-iraq-for-the-month-of-february-2018&Itemid=633&lang=en [lastet ned 18. desember 2018]
- UNAMI (2018c, 31. mai). *UN Casualty Figures for Iraq for the Month of May 2018*. Bagdad: UNAMI. Tilgjengelig fra http://www.uniraq.org/index.php?option=com_k2&view=item&id=9155:un-casualty-figures-for-iraq-for-the-month-of-may-2018&Itemid=633&lang=en [lastet ned 18. desember 2018]
- UNAMI (2018d, 1. juli). *UN Casualty Figures for Iraq for the Month of June 2018*. Bagdad: UNAMI. Tilgjengelig fra http://www.uniraq.org/index.php?option=com_k2&view=item&id=9277:un-casualty-figures-for-iraq-for-the-month-of-june-2018&Itemid=633&lang=en [lastet ned 18. desember 2018]
- UNHCR (2018a, april). *Iraq Protection Cluster: Diyala Returnees Profile - February 2018*. Bagdad: UNHCR. Tilgjengelig fra <https://reliefweb.int/report/iraq/iraq-protection-cluster-diyala-returnees-profile-february-2018> [lastet ned 6. desember 2018]

- UNHCR (2018b, 11. oktober). National Protection Cluster. *Minutes of Meeting* (11 October 2018). Bagdad: UNHCR. Tilgjengelig fra https://www.humanitarianresponse.info/sites/www.humanitarianresponse.info/files/document/s/files/2018_10_11_npc_mom.pdf [lastet ned 19. desember 2018]
- U.S Army (u.å.). *Task Force 5-20 Infantry Regiment Operation Iraqi Freedom 06-07. "To the Limit"*. Washington D.C.: U.S. Army 5th Battalion, 20th Infantry Regiment. Tilgjengelig fra <http://www.1-20infantry.org/5-20pages/oif06-07.htm> [lastet ned 19. desember 2018]
- U.S. Department of State (2018). *International Religious Freedom Report. Iraq 2017*. Washington D.C.: U.S. Department of State. Tilgjengelig fra <https://www.state.gov/documents/organization/281228.pdf> [lastet ned 18. desember 2018]
- Wallace, B. & Cafarella, J. (2018a, 2. oktober). *ISIS' second resurgence*. Washington D.C.: Institute for the Study of War. Tilgjengelig fra <http://iswresearch.blogspot.com/2018/10/isis-second-resurgence.html> [lastet ned 19. desember 2018]
- Wallace, B. & Cafarella, J. (2018b, 19. desember). *ISIS Threat Update*. Washington D.C.: Institute for the Study of War. Tilgjengelig fra <http://iswresearch.blogspot.com/2018/12/isis-threat-update-december-2018.html> [lastet ned 3. januar 2019]
- Wing, J. (2018a, 3. januar). 2017 Security In Iraq In Review Defeat Of The Islamic State On The Battlefield. *Musings on Iraq* [blogg]. Tilgjengelig fra http://musingsoniraq.blogspot.com/2018/01/2017-security-in-iraq-in-review-defeat_3.html [lastet ned 19. desember 2018]
- Wing, J. (2018b, 3. juli). June 2018 Islamic State Rebuilding In Rural Areas Of Central Iraq. *Musings on Iraq* [blogg]. Tilgjengelig fra <http://musingsoniraq.blogspot.com/2018/07/june-2018-islamic-state-rebuilding-in.html> [lastet ned 31. oktober 2018]
- Wing, J. (2018c, 2. august). Violence Slightly Down In Iraq July 2018. *Musings on Iraq* [blogg]. Tilgjengelig fra <http://musingsoniraq.blogspot.com/2018/08/violence-slightly-down-in-iraq-july-2018.html> [lastet ned 17. oktober 2018]
- Wing, J. (2018d, 3. september). Violence Remained Steady In Iraq August 2018. *Musings on Iraq* [blogg], Tilgjengelig fra <http://musingsoniraq.blogspot.com/2018/09/violence-remained-steady-in-iraq-august.html> [lastet ned 31. oktober 2018]
- Wing, J. (2018e, 6. oktober). Islamic State Returns To Baghdad While Overall Security In Iraq Remains Steady. *Musings on Iraq* [blogg]. Tilgjengelig fra <http://musingsoniraq.blogspot.com/2018/10/islamic-state-returns-to-baghdad-while.html> [lastet ned 19. oktober 2018]
- Wing, J. (2018f, 2. november). October 2018: Islamic State Expanding Operations In Iraq. *Musings on Iraq* [blogg]. Tilgjengelig fra <http://musingsoniraq.blogspot.com/2018/11/october-2018-islamic-state-expanding.html#more> [lastet ned 2. november 2018]
- Wing, J. (2018g, 3. desember). Large Drop In Violence In Iraq November 2018. *Musings on Iraq* [blogg]. Tilgjengelig fra <http://musingsoniraq.blogspot.com/2018/12/large-drop-in-violence-in-iraq-november.html> [lastet ned 7. januar 2019]
- Wing, J. (2018h, 12. desember). CSIS Report Warns Of Islamic State Rebuilding In Iraq. *Musings on Iraq* [blogg]. Tilgjengelig fra <http://musingsoniraq.blogspot.com/2018/12/csis-report-warns-of-islamic-state.html> [lastet ned 17. desember 2018]

Muntlige kilder

- Kirkuk Now. Møte i Sulaymaniya 29. april 2018.
- Tyrkisk sikkerhetsekspert. Foredrag og møte på Irak-seminar i Ankara, oktober 2018.

